

(DAG.). *Esgarrallengües. Esgarramanxot.*

El fet és, però, que ni *esguerrar* ni *esgarrinxar* ni *esgarrapar* no pertanyen a l'ús valencià comú: en lloc d'aquest últim i com a equivalent de tots dos, els valencians usen *arrapar*, com feia notar Renat («El Camí», 14-iv-1934), i en lloc d'*esgarrapada* diuen *arrap* (id., ib.); «a Gata, la qui no mossega *arrapa*» diuen com a tòpic proverbial els de Callosa d'En Sarrià, jugant amb el nom d'aquell poble (Salvà, *Callosa II*, 120).

Aquí, doncs, tenim ja, en certa manera, explicada, l'etimologia del verb *esgarrapar* del català central i comú: és clar que resulta d'un encreuament entre els sinònims antics i valencians *esgarrar* i *arrapar*; no se'n troba notícia fins al *DTO.* de 1670: «*esgarrapar-se*: concindere se unguibus; secum, vel cum alio, unguibus certare; laniare, lacerare, proscindere se, vel alium unguibus»; «*esgarrapar a algú*; *esgarrapar-se*; *esgarrapada*: cutis vellicatio; summae cutis evulsio», Lacav.; Belv. hi afegeix «raspar», «traure algun profit o emolument», «met. vulg. pendre, robar», «tocar malament la guitarra o altre instrument semblant». No és d'ús corrent més que en el Princ. i immediacions (manca *DFgra.* i Aguiló cuità a anotar «*esg.*: arañar» sense autoritats, per al seu futur inventari), però s'estén almenys fins al Vallespir (Casaponce) i pel Nordoest arriba fins a l'extrem: *azgarapá* parlant del gat, a Vall Ferrera, Cardós i Farrera (1932-4): «la llebre no tien cau: al mig del campo *esgarrape* i s'ajoque: duermen en es güells ubierts», Benasc (1965); i fins a l'aragones de la Vall de Gistau (Plan, 1965).

Pertany a la llengua comuna des del principi de la Renaix.: «los dits no feyan sinó *esgarrapar* lo mocador a flor: perdian visiblement la forsa», Noller (*Pap.*, 220). I recordem la fraseologia a què dona lloc: «s'aixecà y eixí corrents cap a casa seva a mudar-se d'una *esgarrapada*: la minyona interrompé a D. Ramon, entrant ab una carta a la mà --- li donà tal salt al cor, que la desclougé d'una *esgarrapada* ab l'intent de llegir-la sens ulleres», Noller (*Vilaniu*, 181, 383); «ell continuava menjant sol sens trobar d'anyor la conversa de sa filla: dinava ab *quatre esgarrapades* y, si feya bo, se n'anava per les seves», Bosch de la Trinxeria (*Lena*, 280).

A l'extrem NE. i NO. és corrent una forma *engarrapar*, però allí encara que també s'aplica al gat, s'usa intransitívament amb el sentit d'«enfilarse», 'reptar, grimpar', i sovint aplicat també a d'altres animals, no exclouent-ne l'home: «veuràs aquell gat com *əngəřápə*» anoto en un parell de pobles de l'Alt Conflent (Talu, Orellà, 1960); així ho usa a l'Alta Cerdanya Ant. Cayrol (JPCerdà, *La Set de la Terra*, p. 19); «l'esquitol *engarrapa* (arbre amunt)», Eina (1959). A la Vall d'Aran *engarrapà* (tant a Pujolo com en baix-aranès, *esgarrapà* en el Centre) és «arañar (el gato, el hombre)» (*Voc. Ar.*), però el meu guia d'Arties m'anunciava que podria pujar des de l'Estany de Mar cap al de Rius i Besiberri «mès, que cau *engarapá*» (1926); més tard m'he sentit dir això mateix més d'un cop (en la variant *esg.*, crec), a la Vall de Bof. Tanmateix la

forma amb *esg.* reprèn més a ponent en gascó: *esgarrapà* i *esgarrapià* (Palay, aquest s. v. *escharrapià* format amb *ex-*+*arrapar*).

I des de l'occità del Bearn això degué passar al basc, car el biscaí *garrapu* és «pica-troncos (pajari-to)»,¹⁴ i amb desinència -ka adverbial *garrapuka* «andar a gatas»; també bisc. *txarrapau* o *txarrapa egin* «arañar, égratigner» (Azkue, i Supl.). Tot això acaba d'obrir-nos els ulls sobre una altra influència que s'exercí en la creació d'*esgarrapar*, que és la del cat. *grapa* i els seus congèneres occitans, car això alhora explica la diferència de significat entre *esgarrapar* i el seu quasi-sinònim *esgarrinxar*, -*anxar*, que no era accessible a l'influència de *grapa*; justament el que va influir a certes parts d'Aragó fou el *grappe* francès, sinònim del nostre *rapa*, car l'acadèmic aragonès Siesso informà el cenacle madrileny (el 1720) que *esgarrapar* a la seva comarca era «v. tr. quitar las garrapas o escobajos a los granos de uva (descobajar en Castilla)» i arag. «*desgarraspar*=çandarar en Castilla» (Gili, *Tesoro*).

D'*esgarrapar* deriven *esgarrap*; -*pada* [Lacav.]; *esgarrapadella*; -*ader*; -*ador*; *esgarrapaire* («Muntanya», DAG.); *esgarrapall* (DAG.); *esgarrapament* i *esgarrapadura* (Lacavalleria); *esgarrapissar*; *esgarrapós* 'aspre', 'bronc', 'carrapós': «afaitar-se --- tots los senyors que tenien la barba llarga o *esgarraposa*», «no obstant les confuses veus de tanta gent popular, m'atrevesc casi a dir que s'oïa aquella tan *esgarraposa* d'en Po Gines-tar», Maldà (*Coll. B. V.*, 186, 103). I amb caràcter regressiu se n'extragué *garrepa* m. (vig., cerd.) (DFA., *AlcM*, m'és ben conegut de fer anys amb una *e* deguda a la concurrència de *grapa* amb *mà grepa*).

CPT.: *Agarrapunya* (< cast.?).

Hi ha un altre derivat d'*esgarrar*, de sentit semblant, propi dels dialectes occidentals: un *azgarāy* 'esgarrinxada, ferideta' a la Vall d'Assua (referint-se a una picada de mostela, Braní, 1959), «*esgarrany* m.: esgarrinxada» cap al Baix Segre (JBXuriguera, c. 1965), id. a Tortosa (BDC III, 96) i Rib. d'Ebre (Arabia, *Misc. Folk.*, 165); «rasguño» en el Maestrat (GaGirona, *Voc.*, p. 295) i a València (Giner i March, 1935), «al botar un marge un es llastima; estem de sort: no és res, un petit *esgarrany*» (G. V. *Acció Val.*, 20-II-1931), i això i *esgarranyada* a Castalla (Enric Valor, c. 1955); d'on un derivat *esgarranyar*=*esgarrinxar*, DFA. (EValor), però en el Maestrat vaig sentir *azgarāye* a Càlig (entenen jo 'esgarrapa', 1961). També a Ribagorça i en el xurro: «Joseret me ha *esgarranyau*» («arañado», Ferraz, 55); i Gulsoy em diu (1979) que ho té anotat d'Enguera per «rasguñar, arañar». I en val. hi ha una variant amb -*all*: «els *esgarralls* y forats qu'es feha en la roba, pues los sarments li la espentolaven qu'era un primor», MGadea (*T. del Xè III*, 43).

Esgarranyoc.

CPT.: *Esgarrapacristos* (ho deien com a motiu, a un santpolenc, crec que en l'acc. § 1 d'*AlcM*, 1917), -*llengües*, -*pins*, -*plets*. De *garra*: *Garracurt. Garrallarg. Garramotxat. Garratibat* (MrnVayreda, *Sang Nova v.*, viii, 399).